

DZIEŁO BIBLIJNE†

(/)

im. św. Jana Pawła II

Panie, któryś wszystko
uczynił swoim słowem
(Mdr 9,1)

Navigate to...

Szukaj

FIGOWIEC W EWANGELIACH SYNOPTYCZNYCH

Figowiec w tradycji synoptycznej.

W tradycji synoptycznej drzewo figowe pojawia się dwukrotnie. Pierwszy to tajemnicza scena, gdy Jezus szuka na figowcu owoców, a nie znajdując ich przeklina całe drzewo. Trudności w rozumieniu tego wydarzenia polegają na tym, że jest to jedyny fragment w NT, który mówi o bezpośrednim destrukcyjnym działaniu Jezusa. Biorąc pod uwagę cykl owocowania figowca, trudno wyjaśnić jednoznacznie, dlaczego drzewo ma liście a nie ma owoców[1], a całość interpretacji zaciemnia wzmianka odautorska, że nie był to czas zbioru fig (Mk 11,13)[2]. Gdy uczniowie znów przechodzą obok tego drzewa następnego dnia, dziwią się, że już uschło (Mk 11,13-25; por. Mt 21,19-21).

Podobieństwa zarówno w wewnętrznej strukturze narracji oraz podobny kontekst relacji Markowej jak i Mateuszowej pokazuje, że korzystali oni ze wspólnej tradycji.

Mk 11

- 1-11 wjazd do Jerozolimy
- 12-14 przekleście figowca
- 15-19 „oczyszczenie” świątyni
- 20-21 uschły figowiec
- 22-26 potęga modlitwy
- 27-33 pytanie o władzę

Mt 21

- 1-10 wjazd do Jerozolimy
- 12-17 „oczyszczenie” świątyni
- 18-19 nieurodzajny figowiec
- 20-22 potęga wiary
- 23-27 pytanie o władzę

Biorąc pod uwagę tak liczne podobieństwa zarówno budowy wewnętrznej, jak i zewnętrznej widoczne się stają, jak każdy z autorów nadał temu opowiadaniu swoje specyficzne rysy teologiczne. Marek stosując technikę inkluzji umieszcza między momentem przeklęcia drzewa a zauważeniem jego uschnięcia opis tzw. „oczyszczenia” świątyni, a wewnątrz narracji podkreśla rolę słuchania Jezusa przez uczniów (zob. m. in.: Mk 4,3.9; 9,7), Mateusz jednak zwraca uwagę na natychmiastowość efektu działania Jezusa (zob. m. in. Mt 8,3.13; 9,22; 20,34).

W pełniejszym zrozumieniu tej perykopy pomaga odkrycie jej kontekstu. Naukowcy są zgodni, że narracja połączona jest nie tylko strukturalnie, ale też treściowo z opisem tzw. „oczyszczenia” świątyni, który powoduje kontrowersje z Żydami, oraz z pytaniem o władzę, które jeszcze bardziej pogłębia ten konflikt. Jednak dalsza i bardziej szczegółowa analiza zarówno symboliczna jak i teologiczna tych perykop prowadzi w wielu różnych kierunkach ze względu na kontekst, który staje się kluczem hermeneutycznym dla każdego z badaczy[3].

Autorzy dwu pierwszych ewangelii kanonicznych w swych narracjach zarysowują bardzo wyraźnie mimo wielu różnic moment odrzucenia Jezusa przez religijnych przywódców Izraela. Zastosowanie przez ewangelistę Marka techniki inkluzji jeszcze bardziej zarysowuje przesłanie teologiczne i symbolikę figowca w tym tajemniczym wydarzeniu. Jezus oczekuje owocu z drzewa, które wskazuje na gotowość do jego wydania, tak jak świątynia, w której powinno kwitnąć życie religijne, jednak stała się „jaskinią zbójców”. Tutaj ważną wskazówką interpretacyjną okazuje się zawarta tylko w drugiej ewangelii informacja, że „nie był to czas na figi”. Czas na nie przeminął, tak jak przeminie czas świątyni, której miejsce zajmie sama osoba Jezusa, ponieważ On stanie się centrum wiary Izraela (15,38-39)[4].

Ścisła zależność między opisem czynu w świątyni oraz przeklęcia drzewa figowego sprawiła, że wielu naukowców przyjęło te fragmenty jako na tyle zależne od siebie, że tzw. „oczyszczenie w świątyni” traktowane jest jako praktyczne zrealizowanie tego, co symbolicznie przedstawione jest w epizodzie z figowcem. W tym przypadku drzewo to odczytywane jest jako przywódca duchowi narodu izraelskiego, którzy powstrzymują naród od prawdziwego wydania owoców kultu w Świątyni. Kara dotknie jednak nie tylko elity religijne ale także świątynię, która nie spełniając swojej funkcji zostanie zniszczona[5].

Inna interpretacja bazuje na treści zakończenia epizodu przeklęcia drzewa figowego, w którym Jezus mówi o wielkiej roli wiary i modlitwy. Sądzi się zatem, że czyn Jezusa nie odnosi się do przyszłego losu Izraela, lecz opisuje to, co spotka każdego człowieka, którego wiara jest pozbawiona przełożenia na rzeczywistość, tak jak figowiec pokryty liśćmi ale nie mający owoców, jak świątynia, która zmieniła się w miejsce handlu[6].

U Łukasza ta scena staje się przypowieścią o właścicielu winnicy, który szuka owoców na figowcu, a nie znajdując ich każe wyciąć nieurodzajne drzewo, aby nie wyjaławiało ziemi naokoło. Ogrodnik wstawia się za nim i obiecuje obłożyć je nawozem, by wydało poszukiwany wcześniej owoc (Łk 13,6-9). Przyjmuje się, że uczynienie przypowieści z działania Jezusa jest zabiegiem autora trzeciej ewangelii[7]. Mimo innego kontekstu przypowieści, jej zasadnicze przesłanie jest identyczne do treści teologicznej narracji o przeklęciu drzewa figowego[8].

Symboliczna interpretacja czasu, w ciągu którego drzewo nie wydawało owoców, nie daje się jednoznacznie sprecyzować. Przypuszcza się, że odnosi się ona do czasu, jaki Bóg dał Izraelowi na zbliżanie się do siebie poprzez Torę, proroków oraz obecność świątyni, a w szczególności zaś poprzez nauczanie swego Syna. Żydzi jednak popadli w apostazję nie przyjmując nauki Boga i nie wydając duchowych owoców jedności z Nim. Z krzyża wznosi się modlitwa Jezusa: „Ojczyńce przebacz im, bo nie wiedzą, co czynią” (Łk 23,34), co można uznać za prośbę o czas dla drzewa na wydanie owoców[9]. Po śmierci Jezusa następuje „czwarty rok”, rok działalności apostołskiej, jako szansa dla przyjęcia orędzia Boga. Świątynia została jednak zniszczona w roku 70 po Chr., co można uznać za symboliczny gest wycięcia drzewa[10].

Na innym miejscu figowiec staje się dla uczniów wzorem wypatrywania znaków czasu przed ostatecznym nadejściem Syna Człowieczego (Mk 13,28-31; Mt 24,32-35; Łk 21,29-33). Tutaj porównanie do rozwijającego się i owocującego drzewa figowego jest znakiem wyrażającym pewność paruzji. Cykl wyrastania liści i wyrastania owoców, który powtarza się co roku jest zapowiedzią nadejścia lata, a znaki, które pojawiają się na niebie i ziemi będą zwiastunem bliskiego końca czasów[11].

Przyjrzelśmy się symbolicznemu znaczeniu figowca pojawiającego się na kartach Ewangelii synoptycznych. Najbardziej czytelnym polem znaczeniowym, które wspólne jest dla Starego jak i Nowego Testamentu i pojawia się także w ewangeliiach kanonicznych, jest porównanie tego drzewa do ludu izraelskiego (Jr 8,13; Jl 1,7.12; Mk 11,12-21; Mt 21,18-19). Nie jest to jednak jedyna i ostateczna interpretacja. Wielokrotnie w pismach Nowego Testamentu autorzy natchnieni opisują wspólnotę Kościoła Chrystusowego jako kontynuatora tradycji starotestamentalnych wypełnionych orędziem Dobrej Nowiny głoszonej przez Jezusa Chrystusa. Ostatecznie do figowca porównać można każdego człowieka wierzącego, który zawsze powinien wydawać owoce dobrych uczynków świadczące o zakorzenieniu w Bogu przez wiarę i modlitwę.

Przypisy:

[1] Dokładny schemat owocowania drzewa figowego – zob. D. E. Oakman, *Cursing Fig Trees and Robbers' Dens: Pronouncement Stories within Social-Systemic Perspective: Mark 11.12-25 and Parallels*, Semeia 64 (1994), s. 257. Trudność w pogodzeniu tej informacji wyjaśnia się także poprzez rozumienie zaimka "oudeis" jako odniesienia nie tyle do całkowitego braku owoców na drzewie, ale do braku dojrzałych owoców w porze Paschy – W. J. Cotter, „*For It Was Not the Season for Figs*”, CBQ 48 (1986), s. 62. J. G. Kahn uważa to wtrącenie jako dodatek nadający opowiadaniu dramatyzmu, co jest częstym zjawiskiem w tej Ewangelii – J. G. Kahn, *La parabole du figuier stérile et les arbres récalcitrants de la Genèse*, NovT 13 (1971), s. 40. Odosobnioną interpretacją jest uwaga Ch. Smitha, że Jezus przybywa do Jerozolimy na święto Sukkot, za czym przemawia fakt umieszczenia w opisie pobytu w Jerozolimie cytatów starotestamentalnych powiązanych ze Świętem Namiotów przede wszystkim z Ps 118 oraz Za 9-13 (jest to fragment haftary na święto Sukkot), dodatkowo zauważa się, że w miesiącu Tiszri figowiec jeszcze nie owocuje. – zob. Ch. W. F. Smith, *No Time for Figs*, JBL 79 (1960), s. 318-320.

[2] Fragment ten bywa uważany za głose, jednak brak ku temu przekonujących przesłanek, ponieważ poświadczony jest przez wszystkie kodeksy, z niewielkimi tylko zmianami. Warto wspomnieć, że w ewangelii Markowej często zdania wyjaśniające zjawisko lub problem, zawierające spójnik *ga, r* nie następują bezpośrednio po nim, lecz przeniesione są do dalszej części zdania (zob. np. Mk 16,3-4). – W. J. Cotter, „*For It Was Not the Season for Figs*”, s. 66. K. Romaniuk proponuje potraktowanie tej noty jako pytania retorycznego: „bo czyż nie był to czas na figi?”. To rozwiązanie godziłoby trudności związane z datacją wydarzenia jednocześnie nie przesuwając akcentów teologicznych tej perykopy, taka interpretacja wykazuje jeszcze silniejszą emfazę symbolicznej funkcji całej sceny. – K. Romaniuk, „*Gdyż nie był to czas na figi*”, s. 160; tenże, *Car ce n'était pas la saison des figues (Mc 11, 12-14 parr)*, ZNW 66 (1975), s. 275-278; tenże, *Zmiany interpunkcyjne jako jeden ze sposobów rozwiązywania problemów egzegetycznych*, CT 52 (1982), s. 47.

[3] Pełny przegląd interpretacji egzegetyczno-teologicznych do czasu napisania swojego dzieła przedstawia W. R. Telford, *The Barren Temple and the Withered Tree*, JSNTSup 1, Sheffield 1980, s. 1-38.

[4] J. R. Edwards, *Markan Sandwiches: The Significance of Interpolations in Markan Narratives*, NovT 31 (1989), s. 207 – 208.

[5] M. Moulton, *Jesus' Goal for Temple and Tree: A Thematic Revisit of Matt 21:12-22*, JETS 41 (1998), s. 568; M. Rosik, *Marek i Mateusz o Kościele i Synagodze*, Perspectiva 1 (2004), s. 52-53, Z. Włodarczyk, *Siedem upraw biblijnych i ich symbolika*, Kraków 2008, s. 96.

[6] P. F. Esler, *The Incident of the Withered Fig Tree in Mark 11: A New Source and Redactional Explanation*, JSNT 28 (2005), s. 58-60.

[7] Dokładne badania historii redakcji wskazywałyby na następujący kierunek: autorzy nie rozumieli tego zdarzenia i nadawali mu mniejsze znaczenie, raczej czyniąc z niego przypowieść umieszczoną w innym kontekście niż dramatyzując istniejącą już alegorię. W przypadku trudnych zdarzeń tendencja idzie w kierunku ich pomijania a nie rozwijania (Łk przekazuje to wydarzenie w formie przypowieści, a J całkowicie tę historię przemilcza). Przekonanie, że wersja Łukaszcowa byłaby oryginalnym przekazem działania Jezusa, jest trudne do utrzymania, gdyż bardziej surowy w wymowie przekaz Markowy przemawia za jego autentycznością. U Mk i Mt drzewo usycha wskutek klątwy, w historii zawartej u Łk drzewo dostaje jeszcze czas na wydanie owoców. – Ch. W. F. Smith, *No Time for Figs*, JBL 79 (1960), s. 324; D. E. Oakman, *Cursing*, s. 267-268. Inną opinią jest twierdzenie, że Łukasz nie umieścił w swej Ewangelii opisu przeklęcia drzewa figowego, gdyż byłby on podobny do analizowanej narracji i nie jest zgodny z jego teologiczną intencją przyszłej nadziei dla Izraela. W kontekście tej perykopy (rozdz. 9-19) wskazać można dużą ilość materiału nieobecnego u Mk oraz Mt, co przemawiałoby za uważaniem tej narracji za materiał własny trzeciego ewangelisty, którego nie znali pozostali synoptycy. – zob. B. Kinman, *Lucan Eschatology and the Missing Fig Tree*, JBL 113 (1994), s. 675-678.

[8] B. Kinman, *Lucan Eschatology*, s. 670.

[9] J. G. Kahn, *La parabole*, s. 44.

[10] J. W. Klotz, *The Vine, the Fig Tree, and the Olive: A study in Biblical Symbolism*, CJ 6 (1980), s. 259.

[11] Z. Włodarczyk, *Siedem upraw*, s. 96.

Bartłomiej Sokal

"Drzewo figowe. Studium z symboliki biblijnej" (frag.),

w: "Jak śmierć potężna jest miłość". Fs. J. Warzecha,

red. W. Chrostowski, Ząbki 2009, s. 380-393.

OSTATNIO DODANE

HOMILIA NA UROCZYŚĆ TRÓJCY ŚWIĘTEJ "B" (30.05.2021) (/UKRYTE/HOMILIE/286-BIBLIA-NA-AMBONIE/7363-HOMILIA-NA-UROCZYŚĆ-TROJCY-SWIĘTEJ-B-30-05-2021.HTML)

MT 26, 47-75: JEZUS – MESJASZ ZDRADZONY I WYDANY (/UKRYTE/NARODOWE-CZYTANIE-PISMA-SWIĘTEGO-LECTIO-CONTINUA-EWANGELIA-WG-SW-MATEUSZA/7362-MT-26-47-75-JEZUS-MESJASZ-ZDRADZONY-I-WYDANY.HTML)

HOMILIA NA UROCZYŚĆ ZESŁANIA DUCHA ŚWIĘTEGO (23.05.2021) (/UKRYTE/HOMILIE/286-BIBLIA-NA-AMBONIE/7360-HOMILIA-NA-UROCZYŚĆ-ZESŁANIA-DUCHA-SWIĘTEGO-23-05-2021.HTML)

MT 26,26-46: JEZUS SKŁADAJĄCY OFIARĘ Z SAMEGO SIEBIE – W WIECZERNIKU I W OGRODZIE OLIWNYM (/UKRYTE/NARODOWE-CZYTANIE-PISMA-SWIĘTEGO-LECTIO-CONTINUA-EWANGELIA-WG-SW-MATEUSZA/7359-MT-26-26-46-JEZUS-SKŁADAJĄCY-OFIARĘ-Z-SAMEGO-SIEBIE-W-WIECZERNIKU-I-W-OGRODZIE-OLIWNYM.HTML)

HOMILIA NA NIEDZIELĘ WNIEBOWSTĄPIENIA PAŃSKIEGO "B" (16.04.2021) (/UKRYTE/HOMILIE/286-BIBLIA-NA-AMBONIE/7357-HOMILIA-NA-NIEDZIELĘ-ZMARTWYCHWSTANIA-PANSKIEGO-B-16-04-2021.HTML)

Konto bankowe:

PKO BP Oddział IV w Lublinie
Dzieło Biblijne im. św. Jana Pawła II
ul. Czwartaków 10 m. 4
20-045 Lublin
02 1020 3176 0000 5402 0062 1748

Siedziba:

adres do korespondencji pocztowej:

ul. Czwartaków 10/4
20-045 Lublin

Sekretariat:

ul. Czwartaków 10/4
20-045 Lublin
tel. 797 946 838

e-mail: sekretariat@biblista.pl
(mailto:sekretariat@biblista.pl)